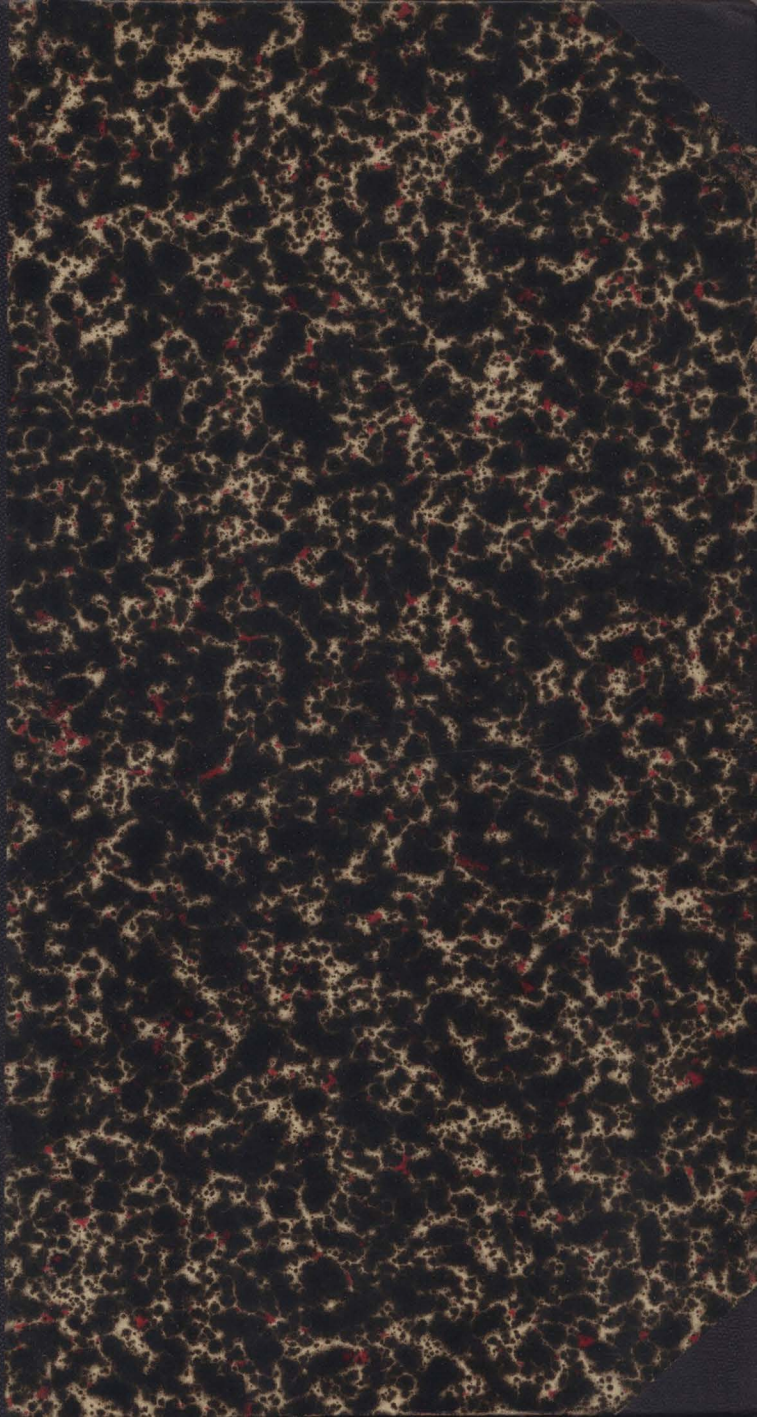

79

THE
MUSEUM
OF
THE
CITY OF
NEW YORK
AND
THE
MUSEUM OF
THE
CITY OF
BOSTON

V

10

OEE Könyvtár
Áll.Ell. 2018

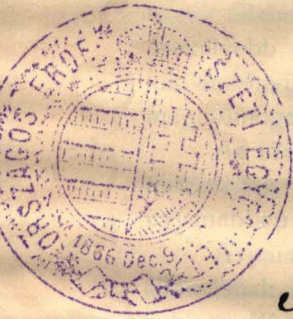
AZ

ÁKÁ CZPAIZSTETÜ GOMBÁJA

IRTA:

KISS FERENCZ

M. KIR. ERDŐMESTER.

Á. k. 2190. n.

BUDAPEST

«PÁTRIA» IRODALMI VÁLLALAT ÉS NYOMDAI RÉSZVÉNYTÁRSASÁG

1900.

18

AKÁCSPAISZTÉŰ COMBÁLA

BUDAPEST

NEMZETI ERDÉSZETI MUSEUM

1866

Az ákáczipazstetű gombája.

Irta : *Kiss Ferencz* m. kir. erdőmester.

A kezelésem alatt álló örgróf Pallavicini Sándor tulajdonát képező mindszent-algyői hitbizományi erdőkben 1896. évben a paizstetűknek majdnem nyoma veszett, holott már 1887. évben annyira el volt itt terjedve, hogy az akkori uradalmi erdőmester egyes állaboknak tarra vágatását rendelte el, ami azonban a legcsekélyebb eredményre sem vezetett. 1896. évben egyedül a 191 kat. holdnyi homoki erdő 50 kat. holdnyi déli részében maradtak meg tömeges számban a paizstetűk.

Az 1896. év őszén találtam a homoki erdő ezen 50 kat. holdnyi területének északi, tehát azzal a területtel határos részében, a hol ugyanebben az évben a paizstetűk elpusztultak, az első gombákat.

A paizstetű gombáját meghatározás végett a m. kir. rovtartani állomásnak küldtem fel, a honnét Párisba A. Girardhoz szállíttatott, a ki az élődsi gombák tanulmányozásával különlegesen foglalkozik. Ő a gombát ideiglenesen a *Cordyceps clavulata* egyik alakjának tartja, pontos meghatározása azonban az *Isaria* vagy egyéb alaknak mesterséges fejlesztése nélkül szerinte lehetetlen.

A gomba által való megtámadást szabad szemmel május első napjaiban, vagyis még a petelerakás megkezdése előtt lehet észlelni. Míg az egészséges paizstetűk május elején vörösarna színűek, addig a gombások viaszsárga színt kapnak, a mely szín május 25-től 29-ig hamvasfehérre változik át s ezután pár nap alatt, a paizs felületéből 5—8—12—15, 0.12 mm. hosszú fehérszínű tüske nő ki, a melyek végük felé hegyesedők s egyenesek, majd pedig ivalakban meggömbültek.

Ezen tüskék merevek, erősek, a paizs felületéről nehezen törhetőek le.

A gomba által megtámadott paizstetűk fejlődésükben nemcsak megakadályoztatnak, hanem teljesen tönkre tételnek mielőtt a peterakást megkezdhetnék. A paizstetű belseje ugyanis fehérszínű, erősen összeálló, kemény s a paizst teljesen kitöltő anyaggá változik.

Hogy helyenként milyen pusztítást visz véghez a paizstetűk között, erre vonatkozólag egy pár adatot feljegyzek.

Egy ákáczaágon volt 96 paizstetű, ebből 86 gombás; a másik ákáczaágon volt 165 paizstetű, ebből 156 volt gombás, vagyis a két adatot összevéve, ebben a facsoportban a paizstetűk 92%-át pusztította el a gomba. Ez a kedvező eredmény arra buzdított, hogy a paizstetűgombát mesterségesen is szaporítsam oly helyeken, a hol eddig fel nem lépett.

E czélból 1897. év május hó 10-én 3 gombás ágat kötöttem fel a homoki erdő gombamentes részébe, oly ágakra, hol paizstetű igen sok volt. A felkötött gombák még fejlődő állapotban voltak, mit világossárga színük árult el.

Ennek a kísérletnek nem volt eredménye; részben mert az egészséges paizstetűk sokkal fejlettebbek voltak, minthogy a gombacsirák a kemény chitin paizson áthatolhattak volna, másrészt mert a gombák fejlődése is megzavartatott az által, hogy a felkötött ágak elszáradtak.

Ezen eredménytelen kísérlet után június hó 5-én újból felkötöttem az előbbi helyekre 3 gombás ágat, de ekkor már a paizstetű-gombák teljesen ki voltak fejlődve, a szaporodáshoz szükséges ascospórákkal is ellátva; a paizstetűk pedig keltek. Most kitűnt, hogy a fiatal paizstetű-nemzedék már inkább hajlott a fertőző betegségre, és pedig különösen a vedlés idején.

E kísérletnél már 1898. év május hó 7-én szemmel látható volt az eredmény; ugyanis az első inficiált ágon, melyen sok paizstetű volt, 15 drb gombásat találtam; a második ágon csak egy gombás volt, de ezen kevés a paizstetű is; a harmadik ágon a jelzett napon 6 gombás volt, de június hó 23-án már 26 drbot olvastam meg, melyek következőkép voltak elhelyezve: a felkötött ág felett (az az ág, melyre a gombás galyacska kötve volt, elszáradt) 50 cm.-en alul 9 drb, 50 cm.-en felül 17 drb volt a gombás paizstetűk száma.

A kérdéses erdőrészen a kísérleti helytől 20 ölnyi távol-

ságban gombás paizstetűt a legszorgosabb kutatás mellett sem találtam, így tehát egész biztonsággal állithatom, hogy a gomba mesterségesen lett ezekre a paizstetűkre átültetve, s hogy ez a gombabetegség ragályos.

Az eredmény azonban még sem olyan, hogy a gombának ily módon való terjesztése által nagyobb területekről a paizstetűket el lehetne pusztítani. Lehetséges azonban, hogy előttem ismeretlen körülmények hozzájárulásával e gombának oly alakja fejlődik ki, a melynek szaporodása sokkal rohamosabb leend és a mely fertőzés tekintetében is sokkal hatékonyabb. Egy ily alaknak köszönhető valószínűleg az 1896. évben a Pallavicini-féle erdők legnagyobb részében észlelt paizstetű pusztulás is.

